

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок 262 Правоохоронна діяльність
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(шифр і назва спеціалізації)

освітня програма Правоохоронна діяльність
(назва)

Факультет історії та права
(назва факультету)

Форма навчання денна, заочна
(денна, заочна)

(шифр за ОПП НБП 2.1.2.5.)

2018 рік

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Сокурєнко О. А., старший викладач кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності, кандидат юридичних наук.

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою факультету «30» серпня 2018 року, протокол № 1

Голова вченої ради факультету

Філорєтова Л.М.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Програму схвалено на засіданні кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Протокол № 1 від «30» серпня 2018 року

Завідувач кафедри

Гриценко В.Г.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Вступ

Реформування економічних відносин в Україні, запровадження та поступовий розвиток ринкових засад господарювання, інтеграційні процеси до європейського співтовариства об'єктивно зумовили необхідність реформування правової системи, форм і методів вивчення права.

Навчальна програма «Актуальні проблеми цивільного права і процесу» розроблена з урахуванням вимог класифікаційної характеристики зі спеціальності «Правоохоронна діяльність» і ґрунтується на Конституції України, Цивільному кодексі України, Цивільному процесуальному кодексі України та інших нормативно-правових актах.

Тематичною і методологічною основою програми є Цивільний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський кодекс України, а також досягнення наукової думки цивільного, господарського та інших суміжних галузей правової науки

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологічно організований процес поступового й послідовного освоєння вироблених юридичною думкою знань про цивільне право і процес, його основних положень.

Міждисциплінарні зв'язки:

- теорії держави та права - для засвоєння понятійного апарату, єдиного для всіх юридичних наук, що є необхідною базою для вивчення галузевих правових дисциплін, у тому числі цивільного права і процесу, зокрема, при дослідженні предмету, методу та принципів загальних положень цивільного права і процесу, цивільно-правової норми, визначенні суспільних відносин;

- конституційного права - при визначенні спрямованості та змісту приватноправових засад цивільного права і процесу, зокрема: особистих немайнових прав фізичної особи, конституційного права власності, закріплення принципу непорушності права приватної власності, встановлення змісту виключного права власності народу України тощо;

- сімейного права – при засвоєнні загальних положень інституту права спільної сумісної власності подружжя та членів сім'ї;

- кримінального та адміністративного права – при вивченні підстав відповідальності за порушення підгалузей цивільного права: особисті немайнові права фізичної особи, права власності тощо; адміністративно-правові акти можуть слугувати підставою для виникнення цивільних прав та обов'язків;

- земельного права – при вивченні окремих питань, пов'язаних з виникненням та припиненням права власності на земельну ділянку та житло тощо;

- міжнародного права – для засвоєння питання забезпеченості приватноправових засад щодо окремих положень цивільного права і процесу на міжнародно-правовому рівні;

- фінансового та податкового права - при визначенні бази оподаткування, це також проявляється в ціновій політиці, зокрема встановленні твердих цін на товари першої необхідності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких *змістових частин*:

Розділ 1. Загальні положення цивільного права.

Розділ 2. Особливості цивільно-процесуального права

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми цивільного права і процесу» є закріплення знань основних принципів, понять та інститутів цивільного права, визначення особливостей правового регулювання окремих цивільно-правових інститутів, вироблення навичок опрацювання нормативного матеріалу, вирішення правових проблем під кутом зору сучасного українського законодавства.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Актуальні проблеми цивільного права і процесу» є формування у студентів системи науково-теоретичних знань з проблем цивільного права і процесу, визначення та розкриття основних проблем розуміння його понять, категорій та інститутів, напрямів розвитку та удосконалення цивільного законодавства в умовах ринкової економіки і правової держави, вирішення проблем його застосування в юридичній практиці, викладення їх у навчальному процесі.

1.3. **У результаті вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми цивільного права і процесу» у студента мають бути сформовані такі фахові компетентності:**

- здатність до провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності;

- здатність приймати управлінські й обґрунтовані рішення в складних і непередбачуваних умовах;

- здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків;

- здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню цивільних-правових правопорушень (проступків), вживати заходи для їх усунення;

- спроможність організувати і керувати діяльністю підрозділів цивільного захисту;

- здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження в галузі цивільного права;

- спроможність визначено і наполегливо ставити професійні завдання та організувати підлеглих для їх виконання, вміння взяти на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань;

- здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в цивільно-правовій сфері;
- уміння обирати критерії, форми і характер контролю адекватно об'єкту і цілям контролю;
- здатність ефективно здійснювати правове виховання;
- здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження в цивільно-правовій галузі.

1.4. В результаті вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми цивільного права і процесу» студент повинен продемонструвати наступні результати навчання:

- володіти навичками публічних виступів, дискусій, проведення занять з цивільного права та процесу;
- знати та розуміти процеси координації діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також взаємодії з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з цивільно-правових питань;
- організовувати та керувати діяльністю підрозділів, які здійснюють цивільний захист;
- узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, аргументовано їх пояснювати;
- аналізувати умови і причини вчинення цивільно-правових правопорушень, визначати шляхи їх усунення;
- вміти забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням оптимізованих методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх цивільно-правових обов'язків;
- вміти розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти цивільного законодавства, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- використовувати знання та вміння для надання кваліфікованих юридичних висновків й консультацій з цивільно-правових питань;
- здійснювати наукові дослідження в цивільно-правовій галузі;
- здійснювати правове виховання;
- вміти визначено і наполегливо ставити професійні завдання, організовувати підлеглих для їх виконання та брати на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань;
- вміти обирати критерії, форми і характер контролю адекватно об'єкту і цілям контролю.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні положення цивільного права.

У першому розділі висвітлено проблеми визначення цивільного права як приватного права. Критерії відмежування приватного права від публічного права. Наявність у цивільному праві публічних елементів.

Проблеми визначення цивільного права як самостійної галузі права, відмежування його від інших галузей права. Предмет і метод правового регулювання при визначенні самостійної галузі права. Цивільні правовідносини. Неоднорідність предмета та методу цивільного права. Господарсько-правова теорія.

Проблема визначення господарського права як самостійної галузі права. Необхідність додаткових критеріїв визначення галузі права. Цивільне законодавство. Цивільний та Господарський кодекси України (далі відповідно — ЦК та ГК). Колізія норм. Проблеми розмежування використання норм ЦК і ГК. Значення ГК. Актуальність вирішення теоретико-правових проблем визначення цивільного права та господарського права для розв'язання суперечностей між ЦК та ГК і подальшого вдосконалення цивільного і господарського законодавства, кодифікації цих галузей права.

Розкрито поняття фізичної особи. Правосуб'єктність фізичної особи. Конструкції правоздатності фізичної особи: статистична, динамічна, універсальна, спеціальна.

Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Витоки розбіжностей стосовно найменування та змісту цивільної дієздатності.

Недоліки визначення юридичної особи у ЦК. Ознаки юридичної особи, розроблені теорією цивільного права. Юридичні особи публічного і приватного права. Проблеми визначення організаційно-правових форм ЦК, правовий статус юридичних осіб приватного права. Юридична особа і суб'єкт господарювання. Порядок створення та правовий статус юридичних осіб публічного права. Порядок створення юридичних осіб публічного права — суб'єктів господарювання, закріплений у ГК. Підприємницькі й непідприємницькі юридичні особи. Товариства та установи. Колізії норм ЦК і ГК стосовно юридичних осіб.

Звернуто увагу на поняття та правову природу строків у цивільному праві. Дослідження наслідків їх закінчення з урахуванням диференціації права на позов у матеріальному та процесуальному розумінні.

Приділено увагу гносеології поняття та ознак правочинів. Проблемам класифікації правочинів і її пересікання з класифікацією зобов'язань.

Розкрито основні тенденції сучасного розвитку правових категорій інституту права власності. Елементи права власності (правомочності власника): володіння, користування і розпорядження майном.

Форми та види власності в Україні: порівняльна характеристика чинного законодавства. Особливості придбання (виникнення) і припинення власності.

Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Ризик випадкової загибелі речі.

Досліджено предмет, система і метод охорони права інтелектуальної власності. Поняття та види інтелектуальної діяльності. Загальні положення законодавства України про інтелектуальну власність.

Також, розкрито поняття та види зобов'язань. Проблема виконання зобов'язання «в натурі» і заміни його грошовою компенсацією. Умови виконання зобов'язання. Господарські зобов'язання.

Досліджено зобов'язання з договору. Багатоаспектність поняття «договір». Проблеми волевиявлення, свободи волевиявлення, співвідношення між волею і волевиявленням, «вольова теорія (reine Willenstheorie)», «теорія виявлення (Erklärungstheorie)», «теорія довіри (Vertrauensgtheorie)», «теорія обороту (Verkehrstheorie)». Значення помилки особи.

Межі свободи договору, обмеження свободи в укладанні договору монополістами, державними підприємствами, публічність. Свобода змісту договору, обмеження такої свободи: не може бути договору, зміст якого суперечить закону, суспільним інтересам, суспільному порядку тощо. Моральний аспект договірних зобов'язань, добра совість (від bonafides).

Визначено істотних умов договору, класифікація умов договору, визнання договору неукладеним, недійсним, нікчемним.

Проаналізовано спадкове право, його розвиток. Універсальність і сингулярність. Співвідношення особистого і суспільного. Поняття спадщини, спадкової маси. Момент відкриття спадщини. Спадкові відносини, особливості суб'єктного складу спадкових відносин. Відносини після відкриття спадщини і після прийняття спадщини. Заповіт, свобода заповіту. Спадкування за законом.

Розділ 2. Особливості цивільно-процесуального права

У другому розділі розкрито поняття цивільних процесуальних правовідносин, їх особливості і ознаки. Передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин. Елементи цивільних процесуальних правовідносин. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин. Поняття правосуб'єктності в цивільному процесі. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність.

Досліджено, процесуальну форму доказів. Процесуальний порядок одержання і дослідження доказової інформації і засобів доказування.

Процес доказування, його ступені (стадії). Предмет доказування. Факти, що не підлягають доказуванню: загальновідомі факти, преюдиційні факти, законні презумпції (презюмовані факти), визнані факти. Збирання та подання доказів. Судові доручення щодо збирання доказів. Дослідження доказів. Оцінка доказів. Належність і достатність доказів.

Поняття судових витрат у цивільному процесі. Види витрат та їх значення.

Розкрито принципи визначення ціни позову. Пільги щодо сплати судового збору. Витрати, пов'язані з розглядом справи в суді. Розподіл

судових витрат між сторонами. Відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати.

Поняття санкцій цивільного процесуального права. Заходи захисту: припиняючі, правовідновлюючі санкції.

Досліджено судовий захист в суді першої інстанції. Реалізація права на судовий захист: право на звернення до суду, право на пред'явлення позову, право на судові рішення (задоволення позову). Позовне провадження.

Поняття позову. Матеріально-правовий аспект позову. Процесуально-правовий аспект позову. Елементи позову: предмет, підстава, зміст.

Види позовів. Об'єднання та роз'єднання позовів.

Зосереджено увагу на підготовці цивільної справи до судового розгляду як стадії цивільного процесу. Процесуальні дії судді та осіб, які беруть участь у справі, осіб, які сприяють здійсненню правосуддя з підготовки справи до судового розгляду.

Розглянуто судовий розгляд як інститут цивільного процесуального права і як стадія цивільного процесу.

Судове засідання – процесуальна форма розгляду цивільних справ. Частина судового засідання.

Підготовча частина, її завдання. Відкриття судового засідання.

Розгляд справи по суті (дослідження обставин справи і перевірка їх доказами). Судові дебати. Промови сторін та інших осіб, які беруть участь у справі.

Ухвалення і проголошення рішення.

Ускладнення в процесі судового розгляду цивільних справ: тимчасове припинення провадження у справі, закінчення провадження у справі без ухвалення судового рішення. Перерва в судовому засіданні. Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі. Закриття провадження у справі. Наслідки закриття провадження у справі. Залишення заяви без розгляду.

Надана загальна характеристика апеляційного провадження. Суб'єкти права апеляційного оскарження. Об'єкт апеляційного оскарження. Ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду.

3. Рекомендована література

Основні нормативні акти:

- **Конституція України:** Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 16.06.2019).

- **акти міжнародного права:**

○ Загальна декларація прав людини. Документ ООН, схвалено 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (Дата звернення 15.06.2018). (Дата звернення 15.06.2018).

○ Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори повністю або частково морського міжнародного перевезення вантажів 2008 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k30. (Дата звернення 15.06.2018). (Дата звернення 15.06.2018).

○ Конвенція про права дитини. Схвалено ООН, Резолюція № 44/25, 20 листопада 1989 року. Ратифіковано Україною 27 лютого 1991 р. № 789-XII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021. (Дата звернення 15.06.2018). (Дата звернення 15.06.2018).

○ Конвенція про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах. Міжнародна угода від 22 січня 1993 р. Ратифіковано Україною 10 листопада 1994 року № 240/94 ВР. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009. (Дата звернення 15.06.2018). (Дата звернення 15.06.2018).

○ Міжнародна конвенція про морські застави та іпотеки 1993 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_471. (Дата звернення 15.06.2018).

- **закони:**

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. (Дата звернення 15.06.2018).

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

4. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 15.06.2018).

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (Дата звернення 15.06.2018).

6. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р. № **1404-VIII**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>. (Дата звернення 15.06.2018).

7. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № **1576-XII**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

8. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № **2398-VI**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2398-17>. (Дата звернення 15.06.2018).

9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

10. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № **1952-IV**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

11. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р. № 1875-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-15/card2#Card>. (Дата звернення 15.06.2018).

12. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 р. № **3334-IV**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

13. Про залізничний транспорт: Закон України від 4.07.1996 р. № **273/96-ВР**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 15.06.2018).

14. Про заставу: Закон України 2.10.1992 р. № 2654-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

15. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № **1023-XII**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

16. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

17. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № **2136-VIII**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>. (Дата звернення 15.06.2018).

18. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № **3425-XII**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

19. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10.04.1992 р. № **2269-XII**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

20. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

21. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 р. № **266/94-ВР**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 15.06.2018).

22. Про порядок відшкодування шкоди особам, які постраждали від надзвичайних обставин: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.1992 р. №562. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-92-%D0%BF>. (Дата звернення 15.06.2018).

23. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № **1382-IV**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

24. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 15.06.2018).

25. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № **3674-VI**. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>. (Дата звернення 15.06.2018).

26. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994р № 4038-ХІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>. (Дата звернення 15.06.2018).

27. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>. (Дата звернення 15.06.2018).

28. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>. (Дата звернення 15.06.2018).

29. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 р. № 1955-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

30. Про транспорт: Закон України 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 15.06.2018).

31. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>. (Дата звернення 15.06.2018).

32. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. (Дата звернення 15.06.2018).

33. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (Дата звернення 15.06.2018). (Дата звернення 15.06.2018).

34. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. (Дата звернення 15.06.2018). (Дата звернення 15.06.2018).

- постанови, інші рішення, роз'яснення судів:

1. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 р. № 2. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-09>. (Дата звернення 15.06.2018).

2. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04>. (Дата звернення 15.06.2018).

3. Про судову практику в справах про виключення майна з опису: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 17.08.1976 р. № 6. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-76>. (Дата звернення 15.06.2018).

4. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>. (Дата звернення 15.06.2018).

Підручники:

1. Бірюков І.А., Заїка О.Ю., Бичкова С.С.; за ред. Бірюкова І.А., Заїки О.Ю. Цивільне право України: Загальна частина: підручник. 3-тє вид., змін. та доповн. К.: Алерта, 2014. 510 с.
2. Бичкова С.С., Бірюков І.А., Заїка Ю.О. та ін.; за заг. ред. Бичкової С.С. Цивільне право України: Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник. 3-тє вид., змін. та доповн. К.: Алерта, 2014. 496 с.
3. Борисова Б.І., Баранова Л.М., Бєгова Т.І. та ін. Цивільне право: підручник: у 2 т. Х.: Право, 2014. Т.1. 656 с.
4. Борисова Б.І., Баранова Л.М., Бєгова Т.І. та ін. Цивільне право.: підручник: у 2 т. Х.: Право, 2012. Т.2. 816 с.
5. Дзера О.В., Кузнєцова Н.С., Майданник Р.А. Цивільне право України. Особлива частина: підручник. 4-тє вид., стереотипне. К.: Юрінком Інтер, 2014. 1176 с.
6. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс: підручник. 3-тє вид., допов. К.: «ВД» Дакор», 2013. 672 с.
7. Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Старцев О.В. Цивільне право України: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2013. 808 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Васильєв С.В. Цивільний процес України: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 344 с.
2. Забарський В.В., Богатир В.В., Стоянова Т.А. та ін. Науково-практичний коментар «Цивільного процесуального кодексу України». За заг. ред. Богатиря В.В. К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2013. 784 с.
3. Комаров В.В., Бігун В.А., Баранкова В.В. та ін. Курс цивільного процесу : підручник. Х.: Право, 2011. 1352 с.
4. Комаров В.В., Бігун В.А., Баранкова В.В. та ін. Курс цивільного процесу: підручник. Х.: Право, 2011. 1352 с.
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 5-тє вид., перероб. і допов. За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. Т.1. 832 с.
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 5-тє вид., перероб. і допов. За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. Т.ІІ. 1120 с.
7. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. За заг. ред. Короєда С.О. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 526 с.
8. Процесуальні документи в галузях цивільно-правових, трудових, сімейних, господарських, житлових та інших відносин. Зразки, коментарі, пояснення. Практичний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 402 с.
9. Цивільне право України (Загальна частина). Кол. авт.: навчальний посібник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2013. 432с.
10. Цивільний процес України за ред. Фурси С.Я.: академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. 848 с.

11. Цивільний процес України. За загальною ред. д.ю.н., доцента Ясинка М.М.: підручник. К.: Алерта, 2014. 744 с.
12. Цивільний процесуальний кодекс: науково-практичний аналіз. К.: ВД «Дакор», 2013. 600 с.
13. Цивільний процес. Бородин М. М. [та ін.] ; заг. ред. Кройтор В. А.; Харківський національний ун-т внутрішніх справ.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Х.: ХНУВС, 2009. 278 с.
14. Харитонов Є.О., Голубєва Н.Ю. Цивільне право: посібник для підготовки до іспиту. Видання третє, перероблене та доповнене. Ч I. Х.: Одіссей, 2013. 248 с.
15. Харитонов Є.О., Голубєва Н.Ю. Цивільне право: посібник для підготовки до іспиту. Видання третє, перероблене та доповнене. Ч II. Х.: Одіссей, 2013. 256 с.
16. Цивільний процес: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. М. Бородин [та ін.] ; заг. ред. В. А. Кройтор ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Х. : ХНУВС, 2009. 278 с.
17. Цивільний процес України : академічний курс : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С.Я. Фурси]. К.: Видавець Фурса С.Я. : КНТ, 2009. 848 с.
18. Цивільний процес України: Підручник; [за загальною ред. д.ю.н., доцента М.М. Ясинка]. К.: Алерта, 2014. 744 с.

13. Інтернет-ресурси:

1. <http://portal.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне Інтернет представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua/control> – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України
4. <https://supreme.court.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду
5. <http://www.ccu.gov.ua/pls/wccu/indx> – офіційний веб-сайт Конституційного Суду України
6. <http://www.vasu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Вищого адміністративного суду України
7. <http://www.arbitr.gov.ua> – офіційне Інтернет представництво Вищого господарського суду України
8. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання – усні та письмові опитування, виконання тестових завдань, написання рефератів.

